

پیش‌خوان

رهر شهید و رویدادهای سال ۸۸ در آینه اسناد و روایت‌ها

خوانشی متفاوت از «فتنه تغلب»

■ **سامانه صادقی**

اثری که هم‌اینگ در معرفی آن سخن می‌رود، همانگونه‌که از عنوان آن هوداست، به ارائه «روایت‌هایی از متن و فرامتن فتنه ۱۳۸۸» پرداخته است.

مصطفی غفاری گردآوری و تنظیم شده و انتشارات انقلاب اسلامی، آن را روانه بازار کتاب کرده است. تارنمای ناشر در باب محتوای این پژوهش، اشاره به نکات ذیل را ضروری شمرده است:

«فتنه تغلب، شامل برخی سخنان منتشرنشده رهبر انقلاب است.از جمله در طلیعه کتاب که دیدگاهی کلان به موقعیت نظام اسلامی در برابر نظام سلطه عرضه می‌کند. همچنین روایت‌هایی از برخی سخنان و کنش‌های ایشان را در بر می‌گیرد که دیگران آنها را بیان نموده‌اند.از جمله حجت‌الاسلام حمید پارسانیا، شرخی از جلسه‌صمیمانه و گفت‌وگوهای صریح تعدادی از فضلاء حوزه علمیه با رهبر انقلاب در اواخر تیرماه ۸۸.را ارائه نموده است. آقای حسن رحیم‌پورازغدی، خطبه ۲۰ شهریور ۸۸ آیت‌الله خامنه‌ای در نماز جمعه تهران را- که به دسته‌بندی مخالفان سیاسی و روش برخورد با آنها مطابق سیره اهل‌بیت(ع) اختصاص داشته- تحلیل کرده است. علاوه بر این دو مصاحبه، کتاب حاوی بخشی از خاطرات منتشرنشده دکتر علی آقامحمدی است که همراه با گروهی از دوستانش- در همگی مورد اعتماد مهندس موسوی بوده‌اند- در دو مقطع از سال ۸۸ به رایزنی برای رفع ابهامات و حل مناقشات پرداخته است؛ روندی که هم مورد توفیق ارکان نظام‌مانند رهبر انقلاب و شورای نگهبان و هم مورد حمایت کسانی همچون مرحوم آقای هاشمی‌رفسنجانی بوده است.آقایان محسنی‌ازلی و سیدمهدی خاموشی نیز که گفت‌وگوهای نزدیک و فشرده در چند برهه از سال ۸۸ با نمای‌های انتخابات داشتند، مذاکرات خود را در این کتاب تشریح

■ **۵ مرداد ۱۳۸۸**. دیدار رهبر شهید با شرکت‌کنندگان در مسابقات قوت

نموده‌اند. روایت مذاکرات این دو تن که از دو موضع مختلف با سران معترض انجام شده هم نشانگر زاویه دید آقایان موسوی و کرویی و هم نشانگر ریشه‌های تردیدها و تصمیم‌های ایشان است. یادداشتی بلند با عنوان چرا؟ در ۱۶ رند و به‌قلم آقای علیرضا شمیرانی، از دیگر مطالب این کتاب است. وی تلاش می‌کند با کنار هم قرار دادن سطوره گفته و گفته‌های از رخادها و کنش-واکنش‌های سال۸۸ که دربرگیرنده بیانات رهبر انقلاب در کنار اظهارات دیگرانی همچون مقامات مسئول کشور، برخی اعضای دفتر رهبری و چهره‌های سیاسی هوادار نامزد هاست، مخاطب را با تبیینی استنفهامی به تأمل درباره آنچه رخ داده، برانگیزد: بازخوانی زمینه‌ها و پیامدهای خطبه ۲۹ خرداد۱۳۸۸ و روایت‌هایی از چند گفت‌وگوی رودرروی رهبر انقلاب اسلامی با برخی منتقدان عملکرد نظام در جریان فتنه-۱۳۸۸، بخش‌های دیگری از این کتاب به قلم آقایان مصطفی غفاری و حسین شهسواری است. بخش پوست فتنه تغلب، شامل پنج خرده‌روایت است که بیانات و مواضع رهبر انقلاب اسلامی درباره این موضوع را از یک فروردین ۱۳۸۸ تاکنون تلخیص و تنظیم نموده می‌تواند راهنمایی برای علاقه‌مندان به فهم دقیق‌تر منظومه فکری و عملکردی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای درباره فتنه باشد. اما یکی از مهم‌ترین بخش‌های این کتاب، بازنشر متن کامل نشست رهبر معظم انقلاب با نمایندگان ستادهای انتخاباتی نامزدهای ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ است که این روزها برخی رسانه‌ها آن را- که احتمالاً از نسخه پیش‌نویس کتاب برداشت شده- منتشر نموده‌اند. این موضوع، با واکنش دستپاچه رسانه‌های بیگانه و حامی فتنه مواجه شد. آنها تنها فقط به تفسیر بلکه به روایت متن و حاشیه‌ان به زعم خود پرداختند، درحالی‌که با فرض صحت هیچ کدام نفی‌کننده آنچه از مضامین صریح این دیدار منتشر شده، نیست.»

■ **انوشه میر مرعشی**

با شهادت امام مجاهدان حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (قده)، فهرست فقهای بزرگی که در طول تاریخ و به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دوران جنگ تحمیلی در مصاف با دشمنان شسرت کردند و برخی از آنان نیز به شهادت رسیدند، بار دیگر تداعی شد. مقال بی‌آمده در صدد است به اجمال، گزارشی از حضور چهره‌های شاخص این طیف را در دوره نبرد هشت ساله ارائه کند. امید است انتشار این گزارش، در روزهایی که نظام جمهوری اسلامی و ملت مسلمان ایران، در حال پشت سر نهادن سومین جنگ تحمیلی در نیم قرن اخیر است، مفید و مقبول آید. ■■■

■ **۴ عرصه نقش آفرینی مراجع و علمای اعلام، در جنگ تحمیلی ۸ ساله**

روحانیون و طلاب مانند بسیاری از مردم انقلابی ایران اسلامی در دوران هشت ساله دفاع مقدس، در جبهه‌های جنگ حضوری مهم و مؤثر داشتند و شدهای زیادی را نیز در این واقعه تقدیم کشور کردند، اما جالب است که در همان دوران، مراجع عظام تقلید و علمای اعلام که در آن زمان مسئولیت‌های عیوان چرا؟ در کشور برعهده داشتند هم مقدس جمهوری اسلامی و رزمندگان غافل نبودند. به واقع می‌توان نقش آفرینی این علما و مراجع بزرگ دینی را در طول دوران دفاع مقدس، به چهار دسته مهم تقسیم کرد:

۱- تأیید هدایت و رهبری فرماندهی کل قوا حضرت امام خمینی(ره)، در جنگ تحمیلی و دفاع و حمایت رهبر انقلاب در کنار اظهارات دیگرانی همچون

۲- نقش آفرینی مستقیم و هدایت فرماندهان نظامی

۳- تشویق مردم و رزمندگان برای حضور در جبهه‌ها و

عالمان مجاهد در جبهه‌های نبرد با دشمن

سننی دیرین در تاریخچه نظام اسلامی

شهادت‌هادیان امت در جنگ‌ها هم سابقه با نظام اسلامی است

واجب دانستن حمایت از جهادگران و فرماندهان آنان،

در طول جنگ تحمیلی.

۴- حضور در جبهه‌ها برای ایجاد روحیه معنوی در میان رزمندگان و بالا بردن انگیزه‌های اعتقادی آنها در صحنه نبرد.

■ **حمایت از امام خمینی و دفاع مقدس**

مراجع تقلید بزرگ کشور همچون آیات عظام: سیدمحمد رضا گلپایگانی، سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی، محمدعلی ار اکی، محمدتقی بهجت‌فومنی و…از جمله بزرگانی بودند که فرماندهی حضرت امام(ره) را در جنگ تأیید می‌کردند و ضمن حمایت از سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های ایشان در آن مقطع، نقش مهمی در مشروعیت دادن به دفاع مقدس داشتند. برخی از مجتهدین بزرگ نیز به زعم کپولت سنن در زمان انجام عملیات‌ها در جبهه‌ها حاضر می‌شدند و به رزمندگان روحیه می‌دادند که در ذیل به نام چند تن از آنها اشاره می‌شود:

۱- **شهید آیت‌الله عطاءالله اشرفی اصفهانی**

آیت‌الله اشرفی اصفهانی که از روحانیون معمر و دارای اجتهاد مسلم بود، با شروع جنگ تحمیلی، به سیسج همه‌جانبه مردم کرمانشاه برای حضور در جبهه‌ها پرداخت. وی در خطبه‌های نماز جمعه و پیام‌ها و مصاحبه‌های خود، بر حضور مردم در جبهه‌ها تأکید می‌کرد. ایشان با حضور در جبهه‌ها به ویژه جبهه‌های غرب، برای رزمندگان سخنرانی‌های پرشوری ایراد می‌نمود و به آنها امید و بشارت پیروزی می‌داد. ایشان بعد از آزادی قصر شسیرین، به آن شهر سفر کرد و دو رکعت نماز شکر در مسجد شهر به جا آورد. همچنین

در دوم فروردین ماه سال ۱۳۶۱، در قرارگاه عملیات فتح‌المبین حاضر شد و با پیشنهاد ایشان بود که آن عملیات به نام حضرت زهر(س) نامگذاری شد. او بعد از آزادی خرمشهر نیز در دومین سفر خود راهی اهواز شد و مردم این شهر به همراه ایشان نماز شکر به جای آوردند. آیت‌الله اشرفی اصفهانی تا زمان شهادتش به

تاریخ

تاریخ ۶۰-۸۵۳۳

هنگام حضور در جبهه‌های جنگ شهید آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای

د

شهید آیت‌الله خامنه‌ای: «در سال ۱۳۵۹ که به مناطق جنگی می‌رفتم، هفته‌ای یک بار برای اقامه نماز جمعسه می‌آمدم و در آغاز، خدمت امام می‌رفتم. وقتی سوار هواپیما می‌شدم که به تهران بیایم، قبا می‌پوشیدم و عمامه به سرم می‌گذاشتم و این لباس هم آن ز بر می‌ماند! یعنی لباسی نداشتم که عوض کنم و همانطور، خدمت امام می‌رفتم. ایشان وقتی چشم‌شان به ما یه افتخار است که یک روحانی لباس رزم بسه تنش می‌کنند…»

حق‌شناس وارد مسجد شدند. ایشان تا نگاه‌شان به من افتاد، فوری به سویم آمد. من با عجله، در مقابل ایشان با احترام ایستادم و عرض ادب کردم. ایشان بلافاصله پس از سلام و علیکی مختصر، با همان لحن پدرا نه فرمودند: داداش جون! برای رفتن به جبهه که استخاره نمی‌گیرند.»!

همچنین همان شاگرد آیت‌الله حق‌شناس، روایت کرده است: «در زمان جنگ شهرها، تهران روز به روز خلوت‌تر می‌شد. روزی نبود که چندین موشک، به محله‌های مسکونی تهران اصابت نکند. بسیاری از مردم برای در آسان ماندن از موشک‌های صدام، از تهران خارج شده و به روستاها و شهرهای امن پناه برده بودند. در همان اوضاع و احوال، حضرت آیت‌الله حق‌شناس به شاگردان و دوستان و رفقای مسجدی تأکید می‌کردند تا از تهران خارج نشوند. ایشان ماندن در تهران را یک مقاومت مردمی می‌دانستند و اصرار داشتند که مؤمنین و متدینین، باید در تهران بمانند و تظاهر به کار و فعالیت و گذران زندگی روزمره داشته باشند. در همان روزها یک‌بار بعد از نماز جماعت، ایشان با ناراحتی و تندی فرمودند: از این به بعد هر کدام از رفقایلمند شود از تهران به گوشه و کنار برود، من دیگر اینجا اهش نمی‌دهم…»^(۷)

۴- **آیت‌الله‌العظمی سیدرضا بهاء‌الدینی**

مرحوم آیت‌الله‌العظمی سیدرضا بهاء‌الدینی نیز- که از علمای اهل معنا و عرفان ساکنان شهر قم بود- نسبت به رزمندگان و جبهه‌های جنگ دغدغه بسیار داشت. این عالم ربانی، نقش مهمی در هدایت برخی از فرماندهان بزرگ دفاع مقدس ایفا می‌کرد. آیت‌الله بهاء‌الدینی به دلیل علاقه شدیدی که به جبهه و رزمندگان داشت، در عین کپولت و ضعف مزاج، در برخی حمله‌ها از جمله عملیات والفجر مقدماتی حضور پیدا کرد و با روحیه دادن به رزمنده‌ها، فضای جبهه‌ها را بیش از پیش معنوی می‌کرد. آیت‌الله کاظم صدیقی از شاگردان ایشان، درباره رابطه برخی فرماندهان جنگ با آیت‌الله بهاء‌الدینی، خاطره جالبی را بیان کرده است: «مرحوم صیاد از جبهه که می‌آمدند، به قم رسیده بودند، شب و دیروقت بوده. ایشان به دوستش پیشنهاد کرده بود که برویم پیش آقای بهاء‌الدینی. رفیقش گفته بود که الان که وقتش نیست، گفته بود: نه، دلم برای آقا تنگ شده! وقتی رفته بودند، در زده بودند، آقا خودش در راباز کرده بود و چایی هم آماده بود. مرحوم صیاد گفته بود: آقا! ما فکر می‌کردیم دیروقت داریم می‌اییم، چه جور شد که جای‌تان آماده است؟ فرموده بود:

همانی که در دل شما انداخت که بیاید، همان هم به ما گفت که جای درست کنیم…»^(۸)

۵- **شهید آیت‌الله سیداسدالله مدنی**

شهید آیت‌الله سیداسدالله مدنی هم از جمله علمای بزرگ و مجتهدانی بود که هم از تباط عمیقی با رزمندگان اسلام داشت و هم در چندین

۲- **شهید آیت‌الله محمد صدوقی**

شهید مرحاب آیت‌الله محمد صدوقی نیز- که در زمره علمای اعلام و مجتهدین بزرگ بود- با وجود کپولت سن و برعهده داشتن نمایندگی امام و امامت جمعه شهر یزد، اولاً انقلاب مهمی در گنجاندن جایگاه سیاه پاسداران انقلاب اسلامی در قانون اساسی داشت و ثانیاً با شروع جنگ تحمیلی برای تجهیز و پشتیبانی جبهه‌ها، بارها در مناطق جنگی حضور می‌یافت. مقام معظم رهبری شهید آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای، درباره حضور شهید صدوقی در جبهه‌ها، خاطرات جالب را روایت کرده است: «شهید صدوقی گفتند: می‌خواهم به جبهه بروم که من به ایشان گفتم: شما خوب است که اگر به جبهه می‌روید، به طرف غرب بروید که آنجا هوایشان در فصل بهار و اردیبهشت خوب است و جنوب تروید، چون گرم

دیدیم که ایشان سر و کلاهش از جنوب پیدا شد و در حمله بیت‌المقدس حاضر بود…»^(۹) شهید صدوقی تا زمان شهادت از سوی منافقین، به حضورش در جبهه‌ها ادامه می‌داد. ۳- **آیت‌الله حاج میرزا عبدالکریم حق‌شناس**

آیت‌الله حاج میرزا عبدالکریم حق‌شناس - که یکی از علمای اهل معنا و دارای مقامات عرفانی بود- نیز از جمله عالمان میرز شاهر تهران به شمار می‌رفت که نقش حمایتی مهمی در دوران دفاع مقدس از جنگ داشت. یکی از شاگردان آیت‌الله حق‌شناس در خاطراتش بیان می‌کند: «در یکی از سال‌های دفاع مقدس، وقتی می‌خواستیم به جبهه اعزام شوم، با یک مامعی روبرو شده بودم. نمی‌دانستم باید چه کنم. عاقبت تصمیم گرفتم برای رفتن به جبهه، استخاره بگیرم. در همان زمان، یک روز ظهر من در گوشه‌ای از مسجد امین‌الدوله نشستم بودم که حضرت آقای

سول مجر شید

۹ جوان | شماره ۷۵۸۵

کرد برای رزمندگان دعا کردن. آن حالات معنوی شهید مدنی، حکایت از عشق‌شان به رزمندگان اسلام و جبهه‌های جنگ داشت…»^(۱۰)

۶- **شهید آیت‌الله العظمی سیدعلی حسینی خامنه‌ای**

با شروع جنگ تحمیلی ار تش بعث صدام علیه ایران، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای از طرف حضرت امام خمینی، به سمت نمایندگی امام در شورای عالی دفاع منصوب شدند. این انتصاب موجب شد ایشان با پوشیدن لباس رزم، به جبهه‌های حق علیه باطل بروند. رهبر شهید ما درباره حضورش در جبهه‌ها با لباس رزم، چنین گفته‌اند: «در سال ۱۳۵۹ که گاه به مناطق جنگی می‌رفتم، هفته‌ای یک بار برای اقامه نماز جمعسه تهران می‌آمدم و از راه که می‌رسیدم، خدمت امام می‌رفتم. یک بار که خدمت ایشان رفته بودم، لباس کار سربازی به تنم بود. وقتی سوار هواپیما می‌شدم که به اینجا بیایم، قبا می‌پوشیدم و عمامه به سرم می‌گذاشتم و این لباس هم آن زیر می‌ماند، یعنی لباسی نداشتم که عوض کنم و همانطوری هم خدمت امام می‌رفتم. ایشان وقتی که چشم‌شان به این لباس نظامی افتاد، تعبیری کردند که احتمال می‌دهم در جایی آن را نوشته باشم…»!جاشل یادم هست. ایشان گفتند:

این…مایه افتخار است که یک روحانی، لباس رزم به تنش می‌کند و این درست است و همان چیزی است که باید باشد…».

اما حضور مکرر رهبر شهید انقلاب اسلامی در جبهه‌های جنگ، بسه غیر از حمایت معنوی، بیشتر جنبه سازماندهی نیروها، فرماندهی امور آبه ویژه در ماجرای آزادسازی سوسنگرد^۱ و هدایت فرماندهان جنگ را داشت. خود ایشان درباره این نقش آفرینی، در خاطرات‌شان بیان می‌کنند: «در آن جلسه من چند پیشنهاد کردم که یکی از پیشنهادها، تشکیل یگان‌های رزمی و تیپ و گردان بود. بعدها و پس از سه، چهار سال، پیشنهادهای خودم را در آن روز پیدا کردم و چون چیزهای جالبی داشت، باز هم در خانه نگه داشتم، یعنی آن روز سیاه پاسداران، اصلاً یک واحد منظمی که بشود در جنگ به او اتکا کرد و به او یک مأموریتی داد، نبود. یک عده از جوان‌های علاقه‌مند بودند در یک گوشه‌ای از منطقه جنگ که ۱۰ - ۲۰ نفری می‌جنگیدند، البته بسج هم فراوان می‌آمد، اما سازماندهی‌شان به این آسانی نبود. لکن امروز سیاه، یک نیروی عظیم و مجهز و مسلطی است…»^(۱۱)

■ **کلام آخر**

حضور گسترده و حمایتی علمای اعلام در مناطق عملیاتی و حتی حضور در خط مقدم جنگ، تنها محدود به مواردی که در بالا بیان شد، نبود بلکه حضور علمایی چون: علامه حسن‌زاده‌املی، علامه عبدالله جوادی املی، آیت‌الله علی شکینی، آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنسی، آیت‌الله محمدامامی کاشانی، آیت‌الله حسین مظاهری، آیت‌الله سیدمحمدعلی موسوی جزایری و… از دیگر علمای بزرگ کشورمان بودند که در جبهه‌های جنگ حضور مستقیم داشتند و نقش مهمی در هدایت فرماندهان جنگ و رزمندگان ایفا کردند. رهبر شهیدمان درباره این حضور، در خاطرات‌شان نقل می‌کنند: «گاهی یک روحانی و مسنن هم‌مراد، اثرش از روحانی جوان بیشتر است. یکی از علمای محترم مشهد، از مسنین علمای شهید که حتماً اغلب آقایان می‌شناسند، آقای حاج‌میرزا جوادآقای تهران می‌نمود، ملا، پیرمرد پشت خمیاره! ایشان پیشان چند بار جبهه رفته یک‌بار که ایشان از جبهه برگشتند، آمدند به تهران، البته می‌رفتند به مشهد. با بنده ملاقات کردند، خدمت امام هم رسیدند. به من گفتند که من وقتی به جبهه رفتم، دیدم بچه‌ها من آن چشم یک پیرمرد نگاه می‌کنند، گفتم نخیر، از من هم کار برمی‌آید. بعد به من گفتند که پس شما پای خمیاره! بیاید، ایشان آقامیرزا جواد آقا بردند پای خمیاره! ایشان گلوله‌ای را می‌اندازند توی خمیاره و پرتاب می‌شود و می‌خورد به دشمن. یک کار رزمی است. شما بشینید چقدر در روحیه این جوان‌ها اثر می‌کند، چه چانی به اینها می‌دهد. آن جوانی که می‌بیند این پیرمرد ۸۰ساله، با محاسن سفید، پشت خمید، عصا به‌دست آمده پای خمیاره ایستاده و خمیاره می‌زند، این جوان دیگر ممکن نیست که از مقابل دشمن به عقب برگردد و احساس ترس بکند…»^(۱۲)

منابع:

- اشرقی‌افهانی، محمد، محراب خونین باختران، کرمانشاه، سروش، جلد دوم، بی‌تا، صص، ۱۸۰ و ۱۸۱*
- فاجعه دهم رمضان (یادواره سومین شهید محراب، شیخ‌الشهدا آیت‌الله صدوقی)، انتشارات سیاه پاسداران، ۴۵ صص، ۱۲۷ و ۱۲۸*
- مطلب «گاهی به احساسات و ویژگی‌های آیت‌الله بهاء‌الدینی(ره) در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام کاظم صدیقی، ماهنامه پاسدار اسلام، شماره ۳۶۷، مورخ تیر ۱۳۹۱ ش.*
- میرمرعشی، انوشه، «شمیم بار»- تک‌نگاری خاطرات بانوان از شهید محراب آیت‌الله مدنی - نشر مؤسسه فرهنگی - هنری سپیده ماندگار ایرانیان، چاپ اول ۱۳۹۰ ش.*
- صص، ۲۴ و ۲۵*
- مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، «خاطرات و حکایت‌های ویژه مقام معم رهبری»، انتشارات قدر ولایت، چاپ اول ۱۳۷۸ ش. صص، ۱۳۲ تا ۱۴۳*
- همان*

در حاشیه دیدار جبهه‌های جنگ

شهیدان محراب آیت‌الله عطاءالله اشرفی اصفهانی